

3.4. A GYÖRFFY által felsorolt fogódzók ismertetésének zárásaként meg kell még említeni egy névtani természetű támpontot is. Az oklevélben szereplő két *-falu* utótagú helynévről (*Mikolafalu* és *Saroufalu*) GYÖRFFY GYÖRGY névtan-szerbeli-kronológiai jellegzetességek alapján állapítja meg, hogy azok csakis az irat interpolálása során kerülhettek bele az oklevél szövegébe tekintve, hogy a *-falu* utótagú helynevek csupán a 13. századtól kezdve jelentkeznek a magyar helynévadásban (Gy. 1: 418, 462).

Továbbra is úgy gondolom, hogy az oklevél interpolált részeinek kijelölése elsősorban a történészek feladata, de e két név kapcsán emlegetett, hangsúlyozottan névtani természetű fogódzó miatt mégis célszerűnek látom ezt a sokak által (pl. KNEZSA 1964: 469, KÁZMÉR 1970: 31, TÓTH V. 2001a: 156) hangoztatott, egymástól átvett és tovább hagyományozott véleményt újból és több szempontot mérlegelve alaposan megvizsgálni. E tekintetben ugyanis a nyelvészeti vizsgálat — megítélésem szerint — valamelyest pontosíthatja a történeti álláspontot.

A nyelvészeti szakirodalomban általánosan elfogadott vélekedés az, hogy a *-falu* utótagú helynevek valóban nem voltak még jelen a 11. századi magyar helynévadásban, e névtípus első hiteles adatai a 13. századból származnak (vö. KÁZMÉR 1970: 31–32). Mindezek alapján jogos a feltételezés, hogy *Mikolafalu* és *Saroufalu* nevek — ebben a formájukban legalábbis — a 11. században még nem kerülhettek bele az oklevél latin nyelvű szövegébe. Ha azonban megnézzük e települések neveinek más oklevelekből származó előfordulásait is, akkor mindkét név esetében azt látjuk, hogy a garamszentbenedeki oklevélbeli *Mikolafalu* és *Saroufalu* alakok egyedülállóak e településnevek adatsoraiban. A 13. századból származó további oklevelek, illetve a későbbi századra keltezettek is mind a pusztai személynévi eredetű *Mikola*, illetve *Sáró* névformával említik a Bars megyei településeket (vö. Gy. 1: 462, 471, ComBars. *Šarovce*, *Želiezovce*, TÓTH V. 2001b: 218, 232, KMHsz. 1. *Mikola*, *Sáró*).²

A kétrészes névváltozatok hiánya a Garam menti települések neveinek adatsorában az interpolált voltak mellett a *-falu* utótagú névvariáns valós létezését is mindenképpen megkérdőjelezi. Ez a gondolat részben már KÁZMÉR MIKLÓS munkájában is megjelent, bár ő nem a nevek kétrészes voltát vonta kétségbe, hanem a *-falu* utótag személynévi előtaghoz (*Mikola* és *Sáró*) kapcsolódását tartotta igen kivételesnek a személynév + *-falva* típusú nevek gyakori előfordulásaival szemben. (A nevek személynévi eredetéhez vö. TÓTH V. 2001b: 218, 232.) És minden bizonnyal abból a feltevésből kiindulva, hogy a személynév + *-falu* típusú nevek csakis másodlagosan, a *-falva* > *-falu* változás eredményeként jöhettek létre a magyar helynévtanrendszerben, a garamszentbenedeki oklevél *Mikolafalu* és

---

² A nevek adatsorához lásd a Szótár megfelelő szócikkeit, illetve ComBars. *Želiezovce*, *Šarovce*.

Sárófalu nevét bizonytalanul ugyan, de a *-falva* utótagú nevek közé sorolta (KÁZMÉR 1970: 31, 298, 300).

TÓTH VALÉRIA cáfolva KÁZMÉR vélekedését megjegyzi, hogy „a régiségben a személynévi előtag + földrajzi köznévi utótag lexikális struktúrájú településnevek jelölt és (igaz, ritkábban) jelöletlen birtokos jelzős szerkezetben egyaránt testet ölthettek” (2008a: 106). Ennek alapján tehát a *Mikolafalu* és *Sárófalu* neveknek, ha nem is a 11. századi, de a 13. századi létében pusztán a személynévi előtag + *-falva* jelöletlen birtokos jelzős összetételű struktúrájuk miatt még nem lenne okunk kételkedni. Az a fentebb említett körülmény azonban, hogy a garamszentbenedeki oklevél kivételével a neveket megemlítő számos dokumentum egyike sem örökít meg kétrészes formákat, mindenképpen kétségeket támaszt a kutatóban.

Ha megnézzük az e falvak környezetében feltűnő egyéb garamszentbenedeki oklevélbeli neveket, főként pedig a GYÖRFFY által interpoláltként megjelölteket, talán választ kapunk a *Mikolafalu* és *Sárófalu* nevek kapcsán felmerült kérdéseinkre is. A garamszentbenedeki oklevél fogalmazója e két falu nevének említésével fejezi be a Bars megyei adományok felsorolását, bár egy-két alkalommal a szomszédos megyékben (Komárom és Nyitra) tett adományok is feltűnnek a Bars megyeiek között. Az alapítólevél interpoláltnak tekintett neveit különválasztva az oklevél hiteles neveitől azt látjuk azonban, hogy az irat ezen részén csupán Bars megyei települések neveit szűrták be utólag a latin szövegbe. Az interpoláció azzal a két Zsitva menti településsel (Sári, Tajna) kezdődik, amelyek közelében a régiségben egy *Mikófalva* nevű település feküdt, ez a név ma Szelepcsény határában lévő pusztá nevéként él tovább (BOROVSKY 1903: 73, FEKETE 1943: 75, KÁZMÉR 1970: 283). Meglátásom szerint az oklevéllejegyző e falu nevének ismeretében és a *Mikola*, illetve *Mikó* nevek összecsengése következtében jegyezhetette le az egyrészes *Mikola* helyett a *Mikolafalu* nevet. Megtéveszthette a lejegyzőt ugyanis, hogy a *Mikófalva* közelében fekvő Zsitva menti települések³ felsorolása után az oklevél egy, a *Mikó*-hoz hasonló *Mikola* nevet említ. Az igazsághoz hozzátartozik azonban az, hogy ennek a településnek jelenleg csupán 1395-ből ismerjük az első adatát *Mykofalua* formában (KÁZMÉR 1970: 283). Ezt az esetleges tévesztést támaszthatja alá az is, hogy FEJÉR GYÖRGY a garamszentbenedeki oklevélbeli szórványt nem *Mikolafalu*-nak, hanem *Mikofalu*-nak írja át (F. 1: 431, 2: 71). TELEKI JÓZSEF pedig FEJÉR oklevélkiadására támaszkodva a helyet a Zsitva melletti Taszár közelébe lokalizálja (1863: 255), tehát oda, ahol valóban létezett egy *Mikófalva* nevű hely. A garamszentbenedeki oklevél fényképmásolatát megnézve azonban meggyőződhetünk arról, hogy az oklevélben félreolvashatatlanul *Mikolafalu* és nem *Mikofalu* szerepel (DF. 235997). Más ok-

---

³ A már említett Sári és Tajna falvak mellett az oklevél hiteles része nem sokkal ezek előtt Taszár adományozását is rögzíti.

levelek említései alapján azt is biztosan tudjuk, hogy az oklevélbeli *Mikolafalu* név nem a Zsitva melletti Mikófalut, hanem a Garam melletti Mikolát nevezi meg. Ismeretes ugyan, hogy FEJÉR GYÖRGY oklevélkiadásai tele vannak elírásokkal, ebben az esetben azonban talán nem egyszerű tévesztéssel van dolgunk, hanem a Zsitva menti *Mikófalu* nevének a Garam menti település nevét (vagy még inkább annak rögzítését) befolyásoló hatásával kell számolnunk.⁴

Mindezek azonban csupán a *Mikolafalu* szórvány oklevélbeli megjelenését magyarázhatják, de az továbbra is kérdés marad, hogy Sáró település neve miért szerepel ugyanitt *Saroufalu*-ként. Ennek megválaszolására egyelőre csupán a *Mikolafalu* szórvány névszerkezetének analógiás hatását vethetjük fel lehetőségként.

E problémakör kapcsán arról is érdemes szólnunk, hogy az oklevél két kritikai kiadása másképpen viszonyul e két név interpolált voltához. Az már az eddigiekből is kiderült, hogy GYÖRFFY GYÖRGY teljes egészében interpolálnak tartja a neveket, vele szemben RICHARD MARSINA pedig nem az egész nevet, csupán a *-falu* utótagokat tartja 13. századi beszűrés eredményének. Jelenlegi ismereteink alapján nem tudunk dönteni a két elképzelés között. Amellett ugyanis, hogy a név teljes egészében az interpoláció hozadéka, az is előfordulhatott, hogy az eredeti oklevélben már szerepelt a *Mikola* (és a *Sáró*) név, amit az interpoláció során a *Mikófalu* név hatására a *-falu* utótaggal toldottak meg.

---

⁴ Köszönöm Kenyhercz Róbertnek, hogy felhívta a figyelmemet arra, hogy ez az alak az 1570. évi átírás (DF. 278996) alapján került bele FEJÉR oklevélkiadásába.

Mikolafalu ’település Bars vm. DK-i részén, a Garam jobb partján’ 1075/+1124/+1217: in *Mikolafalu* terram unius aratri, +1124/+1217/1328: *Mykolafalu* (Gy. 1: 462, DHA. 1: 215) || **Mikola** 1247>1357, 1274, 1331: *Mykola*, p., t., 1274, 1297/1344: *Mykula*, 1293: *Mycula*, p., t., v. ~ *Mikula*, p., 1293, 1307: *Mikola*, p., v., 1307: *Nikola*, v., 1332: *Micola*, 1332/PR.: *Miquala* (Gy. 1: 462).

A település neve GYÖRFFY GYÖRGY szerint — a névrészalkotó *falu* lexéma kronológiai meghatározottsága, későbbi, 13. századi megjelenése miatt (ehhez lásd még KÁZMÉR 1970: 31) — az oklevél eredeti szövegrészében nem szerepelt, s az interpoláció során került bele (DHA. 1: 215).

A *Mikola* névalak formáns nélküli személynévből alakult metonimikus névadással, s bizonyára a falu egykori birtokosára utal. Az alapjául szolgáló személynévhez lásd pl. 1211: *Micola* szn. (ÁSz. 548). A személynév szláv eredetű lehet; vö. le. *Mikoła* ~ *Mikula* ’Miklós’ szn. (FNESz. *Garammikola*, *Vámosmikola*, mindehhez vö. TÓTH V. 2001b: 218). A kétrészes névváltozatot az interpolált alapítólevélben való egyedi feltűnése és több más körülmény mérlegelése után téves alaknak minősíthetjük, vö. **Sárófalu**. (A névre vonatkozó további információkhoz lásd a III. 1. alfejezetet.)

Sárfalu ’település Bars vm. DK-i részén, a Garam jobb partján’ 1075/+1124/+1217: in *Saroufalua* a superiori parte dedi terram ad quatuor aratra (Gy. 1: 471, DHA. 1: 215) || **Sáró** 1245, 1259, 1305 (AOkl. 1: 343, 344–345 [az oklevél hátoldalán 14. sz.-i kéz írásával: super *Saro* névalak szerepel]), 1307 (AOkl. 2: 86 [az oklevél hátoldalán 15. sz.-i kéz írásával *Saro* névalak szerepel]), 1324, 1328, 1332: *Sarow*, p., t., v., 1255, +?1255, 1271, 1292: *Sarov*, t., 1266, 1274, 1287, 1293, 1317 (AOkl. 4: 235–236/623 [az oklevél hátoldalán 15. sz.-i kéz írásával: super *Saroo* névalak szerepel]): *Sarou*, p., t., v., 1332/PR.: *Sarro* (Gy. 1: 471) | ~i 1272, 1305, [1305]/1306, 1306 (AOkl. 2: 9–10 [az oklevél hátoldalán 14. és 15. sz.-i kéz írásával tartalmi összefoglaló, s a 14. sz.-iban *Sarow* névalak szerepel]: de *Saroy*, p., t. (Gy. 1: 471).

A település neve GYÖRFFY GYÖRGY szerint — a névrészalkotó *falua* lexéma kronológiai meghatározottsága: későbbi, 13. századi megjelenése miatt (ehhez lásd még KÁZMÉR 1970: 31) — az oklevél eredeti szövegrészében nem szerepelt, s az interpoláció során került bele (DHA. 1: 215).

A *Sáró* helynév formáns nélküli személynévből alakult metonimikus névadással (FNESz. *Nagysáró*). Az alapjául szolgáló személynévhez lásd pl. 1246: *Sarou* szn. (ÁÚO. 7: 217). A kétrészes névváltozatot az interpolált alapítólevélben való egyedi feltűnése és több más körülmény mérlegelése után téves alaknak minősíthetjük, vö. **Mikolafalu**. (A névre vonatkozó további információkhoz lásd a III. 1. alfejezetet.) A *Saroy* névadatok morfológiai szerkezete nem határozható meg egyértelműen: az *y* eleme jelölhetett ugyanis *-i* melléknévképzőt (’sároi föld, birtok’) éppúgy, mint *-j* helynévképzőt (*Sároji*) is (mindehhez vö. TÓTH V. 2001b: 232).